

ר.ב. 3196

פ ר ו ט ו ק ו ל מ ס' 13/7

מישיבת ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ג',
11.11.58, בשעה 11.00

כ ח ר :

- חברי הוועדה:
- ש. פרסיץ - היו"ר
  - י. בן-יעקב
  - ר. הקסין
  - פ. זוארץ
  - ד. נצר
  - י. סמילנסקי
  - י. קליבנוב
  - ר. צברי
  - י. רפאל
  - ח. מגורי כהן
  - א. רזיאל נאור

מוזמנים: מר שריד - משנה למנהל הכללי, ס. החינוך והתרבות

ר-היום:

- א. שאלות ותשובות
- ב. סקירה על פתיחת שנת הלימודים תשי"ט.

=====

ג-ר ש. פרסיץ:

אני פותחת את הישיבה.

אלות שיש לי. הדבר הראשון. קראנו בעתון שאושרה הסועצה להשכלה גבוהה, והיינו ציפים לדעת מיהם הממונים.

זכור לחברי הוועדה עניין מוסדות לעבריינים. אם כי הוא צמוד למשרד הסעד, הוא בסמכות ועדתנו, ולפני שנה אנחנו טפלנו בבעיה הזו. עכשיו בור 5 שנים, נתפרסמה סדרה קשה מאד של מאמרים על בתי ספר אלה בעתון "הארץ". אני צה לומר, אם כי המצב במוסדות אלה ידוע לרבים מאתנו, היה לנו הרושם שהוא שופך דה נכרת מאז לפני כמה שנים. אינני מוכנה להביע את דעתי בעניין הזה על יסוד מרים שנתפרסמו, על יסוד אמיתות של אדם זה או אחר שמסר אותה בצורה פילטוניסטית. בר הוא רציני מאד, ופניתי אתמול למנהל משרד הסעד ובקשתי - א. למסור לוועדה ירה על כך ו-ב. אני בטוחה שתוצא לבקר את המוסדות האלה, ואינני יודעת אם כולם כרים, אם כי רבים לא היו אז חברי הוועדה, אבל ח"כ רזיאל-נאור ודאי זוכרת את ורנו במוסדות אלה לפני שנים. לכן אני חושבת שאין לעבוד על עניין זה בשתיקה, ני חפ שתביעו את דעתכם.

בנוגע לשביתת הסטודנטים. זכור לכם שדברנו על כך א נקבל כל החלטות, כיון ששר החינוך עומד לענות בעניין זה. אמנם באותה ישיבה ר שריד חשב שבה הוא יענה את התשובה הוא לא ענה, אבל אתמול ענה את אשר ענה. עניין מאד שהוא ראשית נכשל באינפורמציה, ושנית, הוא בעצם הציג דברים שכאילו ו צריכים להתקבל על דעת הסטודנטים, ודווקא הם אינם מקבלים את הדבר הזה.

במה הוא נכשל באינפורמציה. יפה אני חפצה לומר כי סכם אשר היה עם הסטודנטים היה מטעם האוניברסיטה ולא מטעם הסכניון. הסכניון ל רק את דרגת המשכרת אשר נקבעה אז. אבל הוא לא חתם ולא השתתף בעניין הזה. ר החנוך מסר את הדברים כך שאפשר היה לחשוב שכאילו הנהלת הסכניון הפרה הסכם, ה לא מתאים לעובדות.

דבר שני, אני חושבת שהסכניון קבל עכשו גם את צעות. בעצם לא היה שום דבר בהצעות חוץ מעניין הוועדה הצבורית שהוא איננו מתלהב ה. שכר הלטוד המודרג היה למעשה עד היום.

מר קליבנוב:

השכר היה שכר לימוד קבוע, והיו נותנים הלוואות.
ההצעה עכשיו שונה במקצת.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חושבת שאיננה שונה, כי כאשר שאלו את השר למה
הוא מתכוון, אם התקרה של שכר הלימוד 400 ל"י, הוא
אמר כן. אתה חושב שכר לימוד מודרך, שיהיה אנשים שיקבלו שכר לימוד של 200 ל"י.
באיזה אופן? או שיתנו להם מלגה או שיתנו הלוואה. לזה היתה הכוונה. אחרת איננו
יכולה לראות את זאת. אלמלא כן, לו היית אתה צודק, היה השר אומר שעל חשבון זה
תוסיף המדינה כך וכך כסף.

אני הייתי חפצה לבקש מה יש אינפורמציה נוספת
בענין הזה, להביא את הדברים שנינו. חוץ מזה אני חושבת שאם הייתה נמשכת צריך
בכל פנים משהו לעשות. אם אנחנו נסתמך על פניות הראשונה, אז היינו צריכים להג
להם שאין להם עכשו לעמוד על המקח, כי המציאות איננה מאפשרת דבר אחר. דברים אי
אני אומרת על דעת עצמי ולא על דעת סיעתי, כי לא התייעצתי אתם על הענין הזה. א
לי נראה כי אם איננו רוצים לספח סחטנות במדינה, עלינו לומר את זאת.

ר. הקסיין:

אני בהחלט תומכת בדבר הראשון, כי בהיותי חברת
השרותים, בקרתי לפני שנתיים במוסדות האלה, ומה ש
לא רק שלא ספק את רצוני, אלא נראה היה למטה מכל בקורת. בליבי חשבתי כי מוסדות
אלה צריכים להיות תחת פקוח משרד החינוך ולא משרד הסעד, ורצוני היה אולי לעורר א
הבעיה הזו תוך דיון ותוך שמיעת דו"ח על המצב כדי שגם בשנה משהו בענין זה.
כי אם אנחנו רוצים לא רק לאסוף את הילדים האלה ולסגור אותם במקומות מסויימים,
אלא גם לתקן את דרכם, אז צריך לאחוז באמצעים.

שאלה נוספת, הייתי רוצה לשאול כיחס לגיוס מורים
לעתודות. נתקלתי בישוב ספר חולתא, במקרה שגייסו שני מורים בבת אחת לעתודות,
אחד לחודש ואחד ל-40 יום, וצריך לסגור את כיתות ההמשך. הייתי רוצה לדעת אם
יש הסכם, ואם אין, צריך להסדיר שאת המורים יקחו לעתודות בזמן החפשי.

יצא לי לסייר ביום ראשון עם ועדת הפנים בצפון הא
בישוב ששמו ביריה. שם ישנו יגן שעליו ברצוני לדבר. יודעת אני את התפתחו
הענינים הקיימים בגנים. גם כאן, אבל יגן זה לומדים בו 30 ילד והוא איננו
מסודר. הייתי רוצה לדעת אם הוא מוחזק או איננו מוחזק. אם הוא מוחזק אזי משר
החינוך חייב לעשות משהו, אם איננו מוחזק אזי מיהם הבעלים של הגן.

א. רוזיאל-נאור:

בנוגע למוסדות הסעד, אני מודה לכל אלה שהעמידו
את השאלה על סדר היום.

בנוגע לשביתת הסטודנטים, עלי להביע את תמיחתי
הרבה. בישיבה בשבוע שעבר נאמר לנו במפורש שאי אפשר כלל להכנס לדיון בשאלה
זו פה בוועדה, כי תוך שעתיים שר החינוך יענה. בין החמר שמונח היה על השלחן
לא היה מונח החומר הזה. פנינו לנשיאות ושאלנו מדוע החמר איננו על השולחן,
אמרו לנו כי השר איננו מוכן לענות היום. אינני מבינה, איפוא, את הסדרים
והסידורים האלה. אנחנו קרובים מדי לשבוע עייים הקודמים, ודבר זה
מעורר איזו רגישות.

מה שנוגע לעצם הענין. מסתבר שהסטודנטים אינם
מוכנים לקבל את ההמלצות, ואני חושבת שהועדה צריכה להיכנס לדיון בשאלה זו.
רק עכשו גמרנו שביתה אחת, וכעת נכנס לשביתה שניה, ואחר כך לשלישית, וכך חוזר
חלילה. מה תהיה המדיניות של משרד החינוך בענין הזה. אני מבקשת שיהיה פה
דיון על שאלת שביתת הסטודנטים וכיצד למצוא את המוצא המתאים.

ר. צברי:

אינני בטוחה אבל חושבתני שזהו המקום לשאול את
השאלה בנוגע לענין המכס על כלי נגינה. קבלתי
מכתב מחברה ששמה המליין. זוהי חברה אמריקאית למען הספרייה המוסיקאלית בישראל,
ויש בישראל ועד נאמני ישראל שנקרא המליין. והמסוונים על ועד נאמנים זה הם
משרד החינוך ומשרד הסעד. בידי מכתב ובקשתם, מאחר והם היו מקבלים מארצות-
הברית דרך החברה הזו כלי נגינה בשביל כל המוסדות, והם סיפקו כלי נגינה לכל
המקומות בישראל, שיפטרנו ממכס את הכלים האלה, אחרת החברה בארצות-הברית
החליטה שלא כדאי לה לשלוח.

היו"ר ש. פרסיץ:

מהראשון לאפריל אין דבר פטור ממכס, אלא שדברים
השייכים לצרכי צבור מחזירים להם את דמי המכס
אם באו דרך מוסדות מוכרים. במקרה שאת מדברת עליו עליהם לדאוג להכרה.

ר.ב.

ועדת החינוך והתרבות
11.11.58

ד. צברי :
אני הדגשתי דבר זה כי אנחנו יודעים מה ערך כלי נגינה אלה עבור המוסדות שלנו, ואולי בכל זאת אנחנו יכולים לעשות פה משהו.

היו"ר ש. פרסיץ :
החברה הזו צריכה לקבל אשור מהמחלקה לאשור מוסדות צבוריים על יד משרד הסעד, ואז עם ההקלצה הזו היא פונה לשלטונות המכס, מבקשת את השחרור של הדברים האלה, מקבלת תלוש מסויים, צריכה לשלם על זה את המכס, ואחר כך מחזירים את זה מהקופה.

ד. צברי :
רציתי לשאול שאלה נוספת. בזמן האחרון אני חשבת קצת על הענין הזה. אמנם איננו מדברים עכשו על הפרשה של בתי ספר תיכוניים ועל התכנית, אבל אם אנחנו עומדים לספל בדבר זה, אזי אעמיד אז את שאלתי.

היו"ר ש. פרסיץ :
את יכולה להיאחז עכשו בדיון על סקירת משרד החינוך. מאחר ודובר על כך בסקירה.

מר שריד :
בענין המועצה להשכלה גבוהה. אינני יכול למסור היום ידיעות יותר מאשר אלה שנתפרסמו על ידי דובר הממשלה. כנראה שבממשלה הוחלט לא לפרסם את השמות, ואיתי אף כי בעתונים הם אינם, כי המינורי הוא מטעם הנשיא.

י. קליבנוב :
מינורי השופטים נעשה על ידי ועדה המורכבת מנציגי כנסת וכו'. המינורי בעצם נעשה על ידי הנשיא, אבל המועצה באה מהועדה הזו, ושמות המועמדים מתפרסמים לפני שזה בא לאנשים.

מר שריד :
כדי שאוכל למסור את שמות האנשים אני צריך לשאול את שר החינוך, ולדעת אם החלטת הממשלה היא כזו שאין מפרסמים את השמות עד לאחר המינורי או לא. אם הוא יאמר שאין עכוב, אביא זאת מחר, אם לאו יש לחכות עד אחרי המינורי.

אשר לענין מוסדות העבריינים, אני שומע שיש תמיכה כללית, תזמינו, איפוא, את בר-סלע ותשמעו מפיו על המצב.

היו"ר ש. פרסיץ :
אינני יודעת ל יסוד מה עוסקת ועדת השרותים בבעיה הזו. אני חפצה לשאול, הענין הזה של עבריינים צמוד באופן מיוחד לוועדתנו. מאז אנחנו גם ספלנו בוועדה הזו במוסדות האלה, וגם בקרנו בהם. אמרה ח"ב צברי, ובצדק, שבקשר למוסדות סגורים הבעלים המחזיקים את המוסדות האלה הם משרד הסעד ולא ועדת השרותים מטפלת בבעיה הזו. גם בזמנו כשבקרנו, עמדה השאלה הזו ואנו באנו בשם שתי הוועדות. היו חברים מועדת השרותים שבקשו להשתתף בדיוננו, ואנחנו ברצון הזמנו אותם. אבל הוועדה הזו היא אשר הניחה את הדו"ח בשאלה זו על שולחן הכנסת, כיון שהיא הוועדה אליה מן הכנסת על יסוד התקנון.

ד. צברי :
השאלה בתעוררה עכשו בעקבות המאמרים על המוסדות הללו בהם מוחזקים נערים אלו. אם המוסדות האלה צריכים להיות שייכים למשרד הסעד או לא זוהי בעיה לחוד. יתכן שרצוי מאד שאנחנו, שתי הוועדות נספל בענין הזה, ואולי יעלו שאלה זו. אבל אין המדובר בהתרחקות העבריינות במדינה. לדעתי לא י היה אפקטיבי שאנחנו נעבוד בשתי הוועדות. בשבוע הבא מטפלים בנדון זה בוועדה, וגם אנחנו נספל בזה?

היו"ר ש. פרסיץ :
אין זו שאלה של עבריינות, אלא עבריינים צעירים וחינוך עבריינים צעירים. השאלה הזו צמודה לוועדתנו על פי התקנון מקדמא דנא, ואינני רואה כל סיבה לותר על זה. אם ועדת השרותים תבקש אותנו להשתתף בדיון הזה, ניענה ברצון, אבל אינני רואה כל צרך לפנות לוועדת השרותים בענין הזה.

בענין זה אתם תחליטו אם יהיה דיון מקביל או לא

ענין שביתת הסטודנטים. מדברי השר לא למדתי שהוא נכשל באינפורמציה בענין הזה. הוא לא הזכיר בכלל את ענין ההסכם. אמנם לא שמעתי את דברי השר בכנסת, אבל קראתי אותם. השר בדבריו אמר שהעלאה של שכר הלימוד בטכניון נעשתה בלי ידיעה מוקדמת של משרד החינוך

יש דעות שונות בענין זה אם היה הסכם או לא היה הסכם. לפי דעת הנהלת הטכניון לא היה הסכם ישיר, אלא קבלו את ההסכם שנעשה עם האוניברסיטה. הם טוענים שקבלו את השיטה שהיתה נהוגה באוניבר על זה יש חילוקי דעות, אבל אין זה הקובע.

אשר לתשובת השר, נכון הדבר שאמרתי כי ביום רביעי שעבר השר עמד לענות על השאלות, ובאמת הוא התכוון לעשות זאת. אבל מטש ברגעים האחרונים הוא מצא לנכון להתקשר עם עוד כל מיני גורמים הקשורים לזה, כגון הנהלת הטכניון, הנהלת האוניברסיטה, הסטודנטים, והתחיל מ"ם כדי לדעת מה תהיה עמדתם לגבי ההצעות האלה. לכן הוא דחה את מתן התשובה ליום ב'. התשובה נתנה ולי אין מה להוסיף. הפרוש הוא שהשר ימנע בימים אלה ועדה צבורית אשר תבדוק את היסודות של שכר הלימוד המודרג, או כל שיטה אחרת שתתווד את השאלה הזו. כל הצדדים קבלו את ההצעה הזו, גם הסטודנטים קבלו אותה, אבל בהסתייגות, הם אמרו כי יקבלו את ענין הועדה, את הרעיון של שכר הלימוד המודרג, אבל בדברי השר נאמר שהסטודנטים בינתיים מכניסים שטרות על כל הסכום שנקבע, וזה על חשבון. היינו, החשבון הסופי ייעשה לאחר שתיקבע שיטה של שכר הלימוד, השיטה החדשה. אתמול התאספו הסטודנטים והחליטו כי מקבלים את כל התנאים, רק לא את הענין של מתן השטרות. שר החינוך הודיע להם שההודעה היא שלמה, וכי אי אפשר להוציא מבנין זה של הודעה שום דבר. הם יתכנסו שנית ודאי היום, ויש לי תקווה שהם בסופו של דבר יקבלו את ההצעה במלואה. סוף סוף מודיעים להם שהשטר הזה איננו עדיין שטר לגוביינא, אלא שטר לבטחון, ואני מאמין שיקבלו זאת ולא יגרמו להמשך השביתה.

בענין גיוס מורים לעתודות. יש הסכם מיוחד עם שלטונות הצבא, עם משרד הבטחון, והיו גם סדרים למי צריכים לפנות בכל מחוז במקרה כזה. אבל הצבא לא ישחרר אדם במידה שהוא חיוני, בעל דרגה או בעל מקצוע. היו מקרים שהמפקד הוא המורה, ואז אם מגייסים מילואים הם זקוקים למפקד ואינם יכולים לדחות את גיוסו של המורה שהוא הוא המפקד.

בענין ביריה אני אברר אם זה מוחזק או לא.

אשר לדברי ח"כ רוזיאל-נאור בתתי כבר תשובה, אבל הביטוי "סידורים" כפי שנאמר על ידה הייתי מציץ שיישקל אם זה באמת סידורים. כי אם הדברים נעשים בתום לב זה לא סיחורים. ברגע שהודעתי לכם את מה שהודעתי הייתי בטוח שזה יהיה כך. באותן שתי שעות התברר לשר שיש לו לברר עוד פרטים מסויימים ומשום כך נקש לדחות ליום שני עם תחילת הישיבה.

היו"ר ש. פרסיץ: תוך השאלות שנשמעה הצעה של ח"כ רוזיאל-נאור, לטרות האינפורמציה ועקב החלטת הסטודנטים להמשיך בשביתה, להעלות את השאלה הזו לדיון בוועדה.

ה צ ב ע ה

הצעת חברת הכנסת א. רוזיאל-נאור - לא נתקבלה

י. סמילבסקי: בפרוטוקול הקודם, בסיכום הרצאתו של ד"ר אבידור, ישנם מספרים שהייתי מבקש ברורם, כי הם אינם מובנים. בעמוד 8 כתוב בקשר לבתי ספר תיכוניים שמבחינת התכנית יש התקדמות רבה, ומספר הנוגרי בתי הספר היסודיים בקיץ הקרוב יעלה ב-6000 על מספר הנוגרים בקיץ האחרון; והוא יעלה ב-9000 בעוד שנתיים, ושוב ב-3000 בקיץ בעוד שלוש שנים. לא ברור מה פרוש המספר הזה יעלה.

היו"ר ש. פרסיץ: אני חפצה להסביר מה שכתוב כאן. ד"ר אבידור אמר כי בבתי הספר התיכוניים לומדים עכשו כ-30 אלף תלמידים, כ-25 אלף מושבתים מלימודיהם. אין זה אומר שאין 30 אלף. כי בכנסות לשם גם כיתות המשך ובתי ספר ערב. היינו, על המספר הזה יתווספו בשנה הבאה עוד 6000, ועוד שנה על המספר הזה עוד 3000 ובשנה השלישית על המספר הזה עוד 6000. פרוש הדבר שבסוף השנה השלישית יהיו בעצם בערך 48 אלף תלמידים.

ר.ב.

ועדת החינוך והתרבות
11.11.58

מר שריד:
ד"ר אבידור איבנו יכול לעת כמה תלמידים
יתווספו למתי הספר. הוא רק יודע מהם
המספרים, על יסוד מסיימי כיתות ח'. כמה מהם יילכו לבתי ספר על-
יסודיים, אין הוא יודע. אנחנו נגיע בעוד 3 שנים למצב כזה שמסיימי
כיתות ח' יגיעו בודאי ל-42 אלף.

י. סמילבסקי:
לצורך זה הייתי רוצה לעת מה החשבון שלכם
בחינוך על-יסודי, אם יש 30 אלף תלמידים,
כמה מורים דרושים בשביל זה.

מר שריד:
אנחנו מחשבים בערך 30-32 תלמיד לכיתה.
אבל יש לקחת בחשבון מורה וחצי לכיתה.
יוצא, איפוא, לכל אלף תלמידים שהם כ-30 כיתה, כ-40-45 מורים.

היו"ר ש. פרסיץ:
אני רוצה לשאול את מר שריד. קבלנו את
החוזר מאת המנהל הכללי ובו יש כל מיני
הוראות בקשר לעובדים. ליד עובד בבית ספר יסודי כתוב גם עוזרות
לגבנות. אצלנו משרה זו היא כעין חצי משרה פדגוגית. ומה למעשה
עליהן, האם הם אינן כלולות בכל המושג של עובדים? ואם אינן כלולות,
מדוע?

י. סמילבסקי:
בנוגע לסקירתו של ד"ר אבידור רשמתי את
ההערות הבאות.

אחת הטענות היתה, טענה מאד חיונית; ביחס
למקומות הרחוקים והקטנים, אשר ככל שהמקום תובע יותר לחנך לשעור קומה,
לשם הולכים מורים שאינם המורים הטובים ביותר, ואילו אותם מורים
טובים ביותר נמשכים באפן צנטרופוגלי למרכזים הגדולים. אין זו שאלה
של ענייני החנוך בלבד; אלא דומה לכך המצב ברפואה ובכל מיני ששחים
אחרים, והשאלה היא כיצד להשפיע על מורים, ועוד תפקידים בעלי ערך
שיילכו למקומות אלה. כיצד למשוך אותם למקומות המרוחקים מתוך הנחה
שאלה אינם אידיאליסטים. זוהי שאלה חמורה מאד. איבני יודע אם יש לה
פתרון כאן.

היו"ר ש. פרסיץ:
אם הפתרון שהושג מתקבל לגבי רופאים אזי הוא
יכול להתקבל גם כאן, תוספת למשכרת.

י. סמילבסקי:
נעשו כמה פתרונות כגון משיכת מורים צעירים.
תוספת למשכורת לדעתי גם כן דבר פרו בלימת.
למדי, משום שהתוספת תהיה בכל זאת משהו שלא יכול לעמוד כפיתוי לאלה
שיילכו לשם. כי אם זהו השיקול, אזי זה בבחינת ללכת לצבור זהב, לא
הערכים, איפוא, קוראים אותו לשם אלא צבירת הזהב זהו הפיתוי. אזי
מה פיתוי זה אל מול האפשרויות שיש לאותו מורה במקום שהוא גר בין
אם הוא עובד שעות נוספות או מקבל תלמידים פרטיים. אי אפשר להתחרות
בנקל בדבר זה. אבל נדמה שאחד הדברים שצריך לעודד מחשבה לטפנות בלי
לומר שזהו הפתרון, כי אותו לא נמצא לפי שעה, הוא להשתמש במורים שישנם
ולהעלות את ערכם, את הכשרתם וסגולותיהם ככל האפשר. על זה אחת התשובות
היתה - הסמינר בבאר-שבע על מנת להעלות את כשר המורים. בוסף על זה
ישנן אפשרויות אחרות. איבני יודע אם זהו המקום להציע פה תכנית שפעם
עלתה בדעתי, אבל ישנה אפשרות על ידי שתוף פעולה בין מורים ותיקים,
ובעיקר על ידי הדרכה טובה ועל ידי שעורים לדוגמא וחילופי שעורים,
להגיע לפתרון. הפרינציפ הוא המורה במקום, לתת לו אפשרויות מקסימליות
להתפתח מתוך הנחה שיותר טוב ממנו לא הצלחנו להשיג. כזו אין גם הפתרון
לקחת סמינריסט מעל ספסל הלימודים ולהטיל עליו את אותה המעמסה הכבדה
מבחינת תרבות וצבורות מגע בינו לבין החברה אותה הוא צריך לחנך.
השאלה איבנה קלה, והצעיר יבחר ללכת בקו ההתנגדות הקל ביותר, בו בזמן
שעל ידי שתוף והדרכה ושתוף בין בתי ספר איזוריים, ששם יש מגע עם
הרופא המקומי, אם המהנדס המקומי, אפשר ליצור צבור שלם של אנשים
היכולים לתת דעתם על שאלות מקומיות, ואין להטיל על אותו מורה צעיר
שהוא יתמודד עם שאלות קשות.

הרעיון העקרי בחנוך ממלכתי הוא שלפניך מורה
בינוני ולא מורה מעולה, ולכן צריך לתת לו את האפשרויות איך להוציא
את המקסימום ממורה בינוני זה. שאלתי, איפוא, היא מה עושה משרד החנוך
על מנת לתת הזדמנויות לאותו מורה בינוני ההולך למקומות המרוחקים,
להתפתח. לעלות ולהתקדם באפשרויותיו.

ועלת החינוך והתרבות
11.11.58

ר.ב.

י. ססי לנסקי:

השאלה היא סמוכה ואינני חושב שאפשר לפתור אותה עקב הערות לשאלה הכללית. יתכן שיש לה עמיד את השאלה הזו באופן מיוחד כשאלה בכבדה ביותר. ראיתי מחקרים של מוסד סולד אשר דברו על השאלה של - ב"כ חברה מתקדמת בדרך בתוך חברה מפגרת - זוהי שאלה רצינית. אני אומר דברים אלה בצורה של שאלה - מה עושה משרד החינוך כדי לתת את מקסימום הסיוע למורים האלה שישנם במקומות האלה, לבל ייהפכו מבינוני למכשול מיותר, מפגד ונדח.

אני מציע שהועדה תעמיד נושא זה לדיון ראשוני ביותר. הערה אחרת, כדי שבתיהספר יהיו בתי ספר, יש צורך בצרוף מוצלח של ארבעה גורמים. התלמיד, המורה, תכנית הלימודים והחברה שבתוכה הדבר הזה מתרחש. ישנם עוד כמה נתונים שמשרד החינוך איננו שליט עליהם, אבל בנוגע לשני נתונים יתכן שיש לו אפשרות של השפעה.

אין ספק שבנוגע לתכנית הלימודים הקובעת את ההישגים ומתווה את המצפון לבית הספר, כאן משרד החינוך הוא גורם עיקרי במעלה. תכנית הלימודים, כפי שהוכח הדבר הזה במקומות שונים לאחר מספר שנים של הגשמה, האם היא איננה זקוקה עכשו לאיזון בקורת מחדש? אני יודע שאין טוב הדבר הזה להביא זעזועים בתכנית הלימודים, ולא מדי שנתיים שלש. מצד שני, בתוך זרם כל כך חזק של חיים כפי שאנו חיים בו, חיים של התפתחויות וצמיחות שונות הדבר צריך לעמוד במבחן מפעם לפעם. השאלה היא איך עושים את המבחן הזה. וכאן אחד הדברים שעליהם משרד החינוך כמעט שליט, זוהי תכנית הלימודים.

היתה שאלה בזמנו, של פרופ' דינור, אם תכנית אחידה לכלל בתי הספר או תכניות שונות לתי הספר. אם אותם ההישגים לכל, או הישגים מגוונים וכו'. על זה כדאי היה להרחיב את הדיון, ולדעתי זהו שדה שלמשרד החינוך יש אפשרות לעשות כמה דברים בתלויים בו, בגמישותו ובראיתו האידיאלית והתכליתית איך לכוון את בתי הספר, לקראת מה עליהם ללכת, האם המקצועות צריכים להיות אחרים בכל מקום, האם יש צורך בגוונים וכו'. לא פחות חשוב ענין ההדרכה. ההדרכה, ההדרכה. לא כל כך כפי שהדבר נעשה בטבע המציאות כפי שהיא, שמתעסקים יותר בידענות אדמיניסטרטיביים ופחות תשומת לב למטרות די דקטיות, סוציאליות, ופדגוגיות, שבית הספר הוא בנואה להם. ובזה יש צורך בהדרכה רבה. אם על ידי מדריכים מסויימים, אם על ידי זה שורה ותיק יבוא לבקר בשעורים, שאותו מורה צעיר לא ירגיש את עצמו במקום נדח, נדח מבחינה זו שאין לו איפה לשאול, ואת מי לשאול. לכן תכניות הלימודים, ההדרכה ומבנה בתי הספר, ההנהלה, אלה הם דברים התובעים פקוח בלתי פוסק. וכל כמה שעושים בהם יש תמיד שטחים נוספים לעשות בהם.

הצעתי בפעם שעברה להיפגש עם הנהלות בתי הספר. גם זה, נוכחתי לדעת, ביחוד בבתי ספר קטנים היא בעיה קובעת. בית הספר כמנהלו, ולכן אם משרד החינוך איננו יכול להקיף בזמן קצר עשרות אלפי מורים, הרי מנהלים עוד פחות מזה. יש לראות זאת כקו ראשון של חזית, שפול במנהלי בתי הספר והעלאת רמתם, הכנסת רעיונות חדשים כראשם, דרבונם וכו'.

אמנם יודע אני שעושים דבר כללי מדי פעם, ביחוד בימי החופש. מכל מקום להרגשתי, ענין פקוח על מנהלים קודם כל, מפני שקם מספרים מועטים, ושנית הוא הנוש, הוא הדוגמא, על פיו בית הספר. הוא הדורש רמה, הוא ציון לדייק, לרשלנות, הוא המפקח על דברים של בני החצר והגן, מגע עם הורים וכו'. בראש וראשונה בספול במורים לדעתי צריכים להיות בשורה הראשונה המנהלים.

אני בא מכאן לשאלה כוונת ביותר, ואני מבקש לדבר עליה בגילוי לב, ושלא ימצאו בדברי כוונות של ניגוח ופגיעה. אני מתכוון ברגע זה לבתי הספר הממלכתיים דתיים. העובדות הן שלש. ראשונה, רמת מורים ירודה לגבי בתי ספר ממלכתיים. הדבר מתבטא קודם כל באחוז של מורים מוסמכים ובלתי מוסמכים. זה מתבטא כפי שראינו כסוורים בבתי ספר שעומדים זה מול זה, באותו אתר גיאוגרפי, והאחד עשה רושם

י. סמילנסקי:

של בית ספר, והאחד עושה רושם של מקום בו מתאספים ילדים סביב ספר, בלי אותם הערכים של בית ספר כמוסד שלם. אבל נוסף לזה לפני חדשים מספר ראיתי ב"הד החנוך" מחקר שעשה ד"ר נרדי על הוראת החשבון בבתי ספר שונים בסביבות ירושלים דומני. והנה מתברר שבבית ספר ממלכתי דתי ההישגים נמוכים באופן בולט מכל מה שמשיגים בבתי ספר ממלכתיים. והמדובר במקצוע זה שהוא ניטרלי. ואין הסיבה משום שהלומדים שם יש להם פיגור אינטלקטואלי מסויים. והעובדה בכתה ג', ד', ה', ו' פיגורים בשתיים שלש דרגות. יש דוגמאות רבות לכך. אם לומדים בששת לימוד חשבון רגילה, לימוד שברים פשוטים, ובבית ספר ממלכתי דתי הציון הממוצע נמוך בשתיים שלש דרגות על כל 100 ילדים, הדבר טעון בקורת. יש, איפוא, להסתכל מה קרה כאן, מה יש כאן. אינני בא לדבר כאן על שום ענין אחר, אלא השאלה הזו שיש שם עשרות אלפי ילדים שמצב חינוכם מפגר בהשוואה להישגים שהשיגו בתי ספר אחרים עם אותו חמר ילדים, עם אותה סביבה מהבחינה הסוציאלית. אלא אם כן נזכור את ענין המורים. אנחנו צריכים לתת, איפוא, את הדעת על הדבר הזה בכל הרצינות.

ענין של מורים ומורות. מיהם המורים ומה יכולתם ללמד במקצועות שונים. בתי ספר הממלכתיים התפתחו, והממלכתיים דתיים נשארו בפיגור. מתוך כך נוצר מצב שדור שלם שמתחנך שם ניזון פחות ממה שמגיע לו. וכדאי לשמוע הסברים על כך וגם לשמוע כיצד רוצים לפתור את זה. אולי יבוא מישהו מהמדור לחינוך דתי ויסביר איך אפשר להתגבר על כך. זוהי שאלה המציקה לי ואני רוצה לדעת אותה. החל מגני הילדים ועבור לבתי ספר יסודיים ותיכוניים ועבור דרך האוניברסיטה, ועבור במסילות התישבות, יש פה שני סוגי תושבים נפרדים שלא ייפגשו זה עם זה. ואי הפגישה הזו היא מום, כי בשעה שבגני הילדים עד האוניברסיטה לא ייפגשו זה עם זה, לא ישארו אדישים זה לזה, אלא זהו מקום לפריה ורבייה של כל מיני דעות קדומות פסולות והתפתחויות בלתי רצויות. מדוע לא תהיה אפשרות של פגישה כזו בין בתי ספר כאלה. בין שמורים של בית ספר אחד ילמדו בבית ספר שני. מדוע החיץ הזה בין שני סוגי תלמידים הנפגשים אולי פעם ראשונה בצבא, ואז הם במשהו נוקשים זה לזה. זוהי שאלה חמורה. אינני יודע אם היא בנויה על פילוסופיה, על קונספציה סרטיקת ראות, אבל העובדה היא עובדה קיימת. סוג אחד של תלמידים, חלק של דור תלמידים מתחנך, גדל, ייצא להתישבות, ישיג את עבודתו, ישיג שכונ בתוך אותו מקום שבו לא יבוא לעולם במגע עם צבור אחר, ושם זה מקור לכל מיני יחסים לא בריאים. אני רוצה לדעת מה אפשר לעשות כדי לראות ששני הצדדים ייפגשו.

בשנה שעברה כאשר דברנו על התו דעה היהודית, אולי היתה בזה אפשרות שבית הספר הממלכתי הושיט בכך עזרה לנסיון של הבנה ופתיחת אוזן למה שנעשה בחוגים האלה. בסופו של דבר זה יתקם, זה הולך ומבשיל, ומדוע? לכן נראה לי שהענין של החנוך הממלכתי דתי, מעמדו, סגולתו הכללית צבורית, הישגיו, אלה הם נושאים הסעונים עיון מרובה, לא מתוך שום הרגשה של נצחנות, אלא מתוך הרגשה ממלכתית לאומית הרואה את הדברים כפי שהם יכולים להתפתח. על כל אחד מהדברים האלה אפשר להוסיף ולהרחיב את היריעה כי הם נראים לי חיוניים ביותר.

ביחס לחנוך העל-יסודי, אני רוצה לשאול האם הריאורגניזציה של החנוך העל-יסודי, באיזה שלבים היא בהתקדמותה לאותם הדברים שאנחנו שומעים כתכניות לבצוע לימים רבים, הפרדה של גושי לימוד לצורות שונות, וכו'. כל המדיניות של בתי ספר על-יסודיים הולכת ומהווה יותר מדי מרחק ממה שאנחנו מדברים על מה שבשל לעשייה, ובין מה שהולך ונעשה. אני רומז לענין העסקי לא פחות מאשר לתכניות הלימוד. אחד הדברים הוא ענין המכרזים. כדאי היה פעם לשמוע כיצד ענין זה מתבצע. אני מבין שאם כפי שמעתי לדוגמא, שכאשר יש 2-3 מקומות גדולים ורציניים, נגשים לזה 80-100 אנשים המציגים את מועמדותם, מתוך מספר גדול זה מתקבלים רק 2 ו-78 האחרים חושבים שזה קפוח, שזה מבוסס על שקר, שידעו מראש את מי שיקבלו וכו'. לכן כדאי היה לשמוע כיצד נעשה מכרז כזה, איך מכריזים, מיהו המועמד, על מנת לראות את מידת הבריאות הצבורית שבשיטה זו.

ח. מגורי כהן:

בחלק מהנקודות שרציתי אגיד לדבר עליהם, נגע ח"כ סמילנסקי, ואני שמח על כך, כי הצליח יותר טוב ממני להעלותם בפני הוועדה על כל היקפם. אני אחזור רק על כמה נקודות שברצוני להבהיר יותר. לפי הסקירה ישנם 30% מורים בלתי מוסמכים בבתי ספר ממלכתיים יסודיים, ו-40% בבתי ספר ממלכתיים דתיים. אני מבין שהנפגעים ביותר ממורים בלתי מוסמכים הם בעקר המושבים ונקודות העולים החדשים. לפי הסקירה שנתנה, אז כשהמפקד לא הסתיים, לא ידעו בדיוק כמה מורים בלתי מוסמכים יהיו. הייתי רוצה לשאול על תופעה אחת שאני נתקל בה. אני נפגש בבסיעותי המרובות במורות אשר תמיד הן מתחלפות, בעיקר בחלק הדרומי של הארץ, מדי פעם בפעם באותו מקום בדימונה, במשך שלש שנים, אני פוגש מורה אחרת וגם היא מכהנת שם על פי רוב בתוקף הגיוס בצבא, וכפי שאמרה ח"כ הקסין, הבינוניים בשארים תמיד בינוניים, בכל מקום. האם במקומות אלה אנחנו שומעים על סמינר? שמענו על סמינר בבאר-שבע אבל הוא איננו מספיק. למקומות אלה באים במשך הזמן תלמידים הרוצים להמשיך בהוראה. מה, איפוא; חושב משרד החינוך לעשות כדי לקדם את הפעולה הזו בקשר לאפשרות המשך הלימודים. גישה זו וצורה זו יכולים לתת לנו מוסמכים אשר יהיו צמודים למקומות אלה. הליקוי איננו רק בזה שבכל פעם בא מורה חדש אלא גם המורה עצמו שיודע שילמד רק שנה או שנתיים איננו מתמסר מספיק לתפקידו. חוץ מכך אם איננו גר במקום, ידועות לנו תופעות שהוא בסוף השבוע מלמד פחות שעות, ובתחילת השבוע מאחר למקום, וכל זה נוסף על רמת הלימודים הנמוכה. האם משרד החינוך נתן דעתו על כך, ומשתדל לעודד תלמידים מצטיינים במקומות אלה ומתווה להם דרך, מראה להם על עתיד יותר טוב כדי שימשיכו ללמוד ויוכלו להפוך להיות מורים במקומות אלה.

אשר לבתי ספר ערב כהמשך לאחר בית ספר יסודי, עד כמה שאני יודע אם זה בערים, משרד החינוך או מחלקת החינוך מסתפקת בזה שמפיצה מודעות, ואם ישנם מורים שמעוניינים בהכנסה נוספת לאחר שעות ההוראה הרגילות, הם מתקבלים לשם, ללא כל בקורת. הייתי רוצה לדעת מה עושה משרד החינוך לעודד המשך הלימודים במקומות אלה. לדעתי זו תהיה תרופה מונעת, במקום שהנוער יילך בדרכים קלוקלות, ולא חסרים היום אמצעי המשיכה לדרכים כאלה. מה עושים כדי למשוך ולהתעניין מה עושה ילד אשר גמר את לימודיו היסודיים, מה מעשיו לאחר העבודה, והאם משתדלים ליצור את אותו קשר אתו שיימשך גם לאחר שעוזב את בית הספר.

י. קליבנוב:

רציתי לשאול בקשר עם הדרכת המורים הבלתי מוסמכים הנמצאים במקומות המרוחקים. שמענו שבענין זה אי אפשר להסתפק בפיקוח של המפקחים, כי הם מגיעים לשם לעיתים רחוקות, אין להם די זמן ואפשרות לעסוק בהדרכה. גם המנהלים עסוקים יותר מדי בתפקידים אדמיניסטרטיביים ואינם יכולים לעשות את כל מה שצריכים למלא. האם משרד החינוך לא חשב שאפשר היה להשתמש לצורך זה במורים שיצאו לפנסיה? המורים הוותיקים? האם אי אפשר למצוא עשרות מורים מבין אלה שיצאו לפנסיה, אותם מורים מנוסים שאפשר מפעם לפעם להוציאם בצורה התנדבותית למשך כמה שבועות למקומות מרוחקים כדי לעסוק באופן מיוחד בהדרכת המורים המקומיים באותם מקומות מרוחקים?

י. רפאל:

אני מצטער שלא יכולתי לשמוע את הדיון, כי הייתי עסוק בוועדה אחרת ולכן הערותי שתהיינה בעקבות הסקירה תהיינה קצרות.

שמענו מעט מאד בנוגע למצב הדיון, ואני יודע שנעשים מאמצים נכרים מצד הרשויות, ודאי תוך ארגון משרד החינוך, לשפר את המצב, אבל נדמה לי שהעזובה עדיין רבה. אנחנו יודעים כי המשטרות של אחר הצהריים הן לא במצב של ירידה תלולה, אני חושב שזה אפילו לא ירד במאומה השנה. ויכל להיות שאין זה הדבר היחיד המדאיג בשטח זה, אלא עצם המצב של כמה וכמה בתי ספר אשר מעוררים דאגה חמורה, וזאת במקומות שונים בארץ. אם זה במשטרת ראשונה או שניה. המצב של המבנה, המצב של הבית וכל הסידורים, אנחנו עדיין במדה נכרת דורכים על מקום אחד. אני יודע את מצבם, מבחינה זו, של בתי ספר דתיים רבים, אם כי מספר התלונות או לי קטן בזמן האחרון. אין זאת אומרת שהמצב הוטב, אלא שמקומות אלה שהעלו לא פעם את הבעיה הזו בלאו מעשות זאת. ואם כי שמענו כאן בסקירה של ד"ר אבידור על שלשה מקומות, אני יודע שהשאלה הזו

ר.ב.

י. רפאל:

כאן בסקירה דובר לא מעט על המורים הבלתי מוסמכים. אני חושב ששאלה זו היא הרבה יותר עמוקה מכפי שהיא מתבטאת בענין זה של מוסמך או לא מוסמך. ראשית אינני בטוח שאותו בלתי מוסמך הוא גרוע מהמוסמך בימים אלה. ובוזה שהוא מוסמך זה עדיין לא מרגיע אותי. לא אחת בפגשתי עם מורים מוסמכים בעלי תעודות ודיפלומים של סמינרים שאינם יודעים עברית כהלכה ואינם כותבים מכתב כראוי. אין התעודה עדיין ערוכה לרמתו של המורה. אינני מדבר על ידיעות בתנ"ך וכו', אלה לי הוכחות רבות לעובדה זו. אינני מסיף שהמורים ישארו בלתי מוסמכים, אך אין זין עדיין ערוכה. יש להם אולי אימון פדגוגי יותר, אבל לא מבחינת רמת הידיעות. וכשם שנחוץ וצריך לעשות מאמץ שהבלתי מוסמכים ייפכו למוסמכים על ידי השתלמות, כך צריך לעשות מאמצים שאלה שאינם יודעים, ושרמתם נמוכה, יוכלו לעלות לרמה יותר גבוהה. המאמץ הזה של השתלמות מורים בין מוסמכים או לא מוסמכים צריך להיות אחד התפקידים החופפים של משרד החינוך.

נודמן לי לקרוא מאמר ב"הד החנוך", ואני

כופר שזוהי המציאות. איננו סבור שרמת הלימודים בבתי הספר הדתיים גרועה משל הממלכתיים. גם בשטח זה ישנם בתי ספר גרועים וטובים, ואי אפשר להגיד שכאן זה טוב וכאן זה רע. ויכול להיות שיש גם ענין של מקצועות מסויימים שבבתי ספר אלה הם יותר טובים ובבתי ספר אחרים הם יותר גרועים. חושבני שיהיה זה רושם מוטעה אם ננסה ליצור רושם כזה שהרמה מתחלקת בין בתי ספר ממלכתיים ולא ממלכתיים. יש אולי מי שמעוניין להציג אותנו כך בתוך המערכה הכללית. יש לה ביטויים אחרים של תלמידים הזוכים בסטיפנדיות, אם כי בימינו אלה אין גם זה קנה מדה.

ברצוני לשאול שאלה בנוגע לענין התודעה.

כיצד הענין מבוצע בבתי ספר ממלכתיים. מהן ההנחיות, מהו החומר שמציידים בו את המורים. אם זה בכל בתי הספר או מחלק בלבד. האם המצב מתקדם, האם ישנם קשיים בדרך או אין? אני חושב שלא שמענו על כך בסקירה, ומן הראוי היה לשמוע על כך.

שאלה נוספת שרציתי לשאול, מהי מידת

ההתקדמות בענין של הצמדת המורים למקום ההוראה.

פ. זוארץ:

רציתי לומר כמה מילים בקשר לדבריו של ח"כ סמילנסקי. ענין ההבדל ברמת בין בתי ספר ממלכתיים דתיים וממלכתיים. אינני יכול להסכים שבדרך כלל הרמה בבתי ספר ממלכתיים-דתיים נמוכה מאלה הממלכתיים. יש לי עובדה המוכיחה שיש מקרים הפוכים מזה. בישוב אחד של עולים בסקר שנערך בשנה זו בבית ספר ממלכתי דתי זכו 12 תלמידים בסטיפנדיה, בעוד שבבית ספר ממלכתי הסמוך אף לא אחד זכה.

לעצם הדבר, הרי כולנו יודעים שתלמיד

בבית ספר ממלכתי-דתי נדרש ממנו הרבה ממה שלא נדרש מתלמיד בבית ספר ממלכתי. אני מקיים חוק שבת ובאים אלי תלמידים בכל שבת לבקור. ילדים אלה הם גילאי כ"ה, ו', ז'. התברר לי שתלמיד בית-ספר ממלכתי מכת"ה איננו יודע לקרא רש"י ואיננו יודע מי זו רות ונעמי ובעז. שאלתי כיצד, ענה לי עוד לא למדנו. בעוד תלמיד בבית ספר דתי ממלכתי יודע הרבה במקצועות אלה. טבעי לכן הדבר שבשאר המקצועות הוא מקבל פחות מאשר כאן. אינני זוכר כמה שעות של חשבון נתנים בבית ספר ממלכתי דתי וכמה בממלכתי. יכול להיות שאלה אותן שעות (היו"ר ש. פרסיץ: אותו מספר שעות).

בקשר לאחוז הגדול של מורים בלתי מוסמכים

בבתי ספר ממלכתיים-דתיים אני רוצה להזכיר שלפני קרוב לשנה שאלתי את ד"ר אבידור בקשר לכמה בחורים שרצו להכנס ללמוד לגבעת וושינגטון, ונאמר שאין מקום. אינני יודע מהו המצב היום. אך העובדה שישנם בחורים שרוצים להשתלם ואין איפה. רק לפני 2-3 שבועות באה אלי בחורה אחת שרוצה ללמוד בגבעת וושינגטון, ונאמר שאין מקום. רצו להכניס אותה למקום שאיננו דתי, אך לא זו היתה כוונתה. אין, איפוא, להתפלא על זה שהאחוז הוא שונה. אשמח בקשר עם הצעתו של ח"כ ס. יזר, לקרוב לבנות בין בתי ספר אלה ואלה, שיערכו טיולים משותפים ופעולות מקרבות. המצב כיום הוא כזה שבבית-סאן ישנם שני בתי ספר שהם כשני מחנות אויבים, שם המורה מבית ספר אחד איננו יכול להכנס לשני מחשש שירנה על ידי הילדים הארוכה. שד רדי רר מניסד השיטה החדשה

ועדת החינוך והתרבות
11.11.58

ר.ב.

ד. צברי :

בענין תכנית הלימודים, רציתי לשאול אם אפשר לקבל איזו אינפורמציה בקשר לתכנית בתי-ספר תיכוניים. חושבתני כי צריך להוסיף משהו לתכנית זו, משהו שהינו חיוני מאד לחינוך.

רופאת נשים מפורסמת בארץ, שמטפלת בעניני משפחה, העלתה את הבעיה שהילדים שלנו אינם מוכנים לחיי משפחה. הבית אינו מספיק בצורה מספקת בהכנת הילדים, ובעיקר הילדות. הבית מסתיר את הטפול הזה יותר מדי על בתי הספר. מכאן הרבה מקרים שפגועות צעירים בתקופתנו נפרדים אחרי זמן קצר מאד. יש לנו טרגדיות משפחתיות רבות. רופאה זו טוענת שמספר הילדים הנשארים במוסדות לאחר שהוריהם נפרדים הוא רב, והמצב נעשה קטסטרופלי ביותר. לדעתה הדבר הזה טעון תיקון על ידי טפול בחנוך הילד בבית-הספר. יש לנו שעורים לזואולוגיה, ביאולוגיה, אנטומיה, יתכן מאד שנחנך בקשר לזה להעלות לא רק בעיות ושאלות אינטימיות של האדם, של הנערה, של הנער, אלא את כל הבעיה של היחסים במשפחה והנכונות להתקשר אל הדבר הגדול הזה - חיי המשפחה. יתכן מאד שצריך לחשוב על הדבר הזה, אולי זה יביא לתיקון המצב. מדוע ישנן אומות מתוקנות בעולם שמטפלות בדבר הזה, ואנו, שמצבנו הוא כזה, מדוע לא נטפל בזה בבית-הספר? מדוע לא נסביר שם מהי מידת האחריזות וכו'? כדאי בצורה כזו להעלות את רמת המשפחה.

היו"ר ש. פרסיץ :

אנחנו אשמים בזה שמקירתו של ד"ר אבידור לא היתה כל כך שלמה כפי שאנחנו היינו רוצים. אך באותן שעות ספורות ודאי נתן את אשר יכול היה להעלות בזמן כזה. לכן אם נדבר על החסר בסקירה, אין זה כדי לבקר אותה אלא לקבל את האינפורמציה הנוספת שלא קבלנו. אני קודם כל חפצה לשאול מה שאלות שטפלנו בהן ואשר מענינות אותנו, וקיומנו שעם תחילת השנה הזו נשמע עליהן בפרוטרוט ובוכל לסכם כמה ניסויים טובים שהלכו ונעשו בשנה האחרונה וגם בשנים האחרונות.

אדבר תחילה על הגן. בעית החנוך לפני בית-הספר מעסיקה את טובי האנשים שלנו במדינה. זוהי בעיה שעליה נבנה בית-הספר שלנו. אם נשמע מה שאומרים בבתי-ספר תיכוניים על בתי-ספר יסודיים, על ידיעותיהם במתמטיקה, בשפות, בעברית, אזי ברור מהם אותם ניסויים שנעשו בקשר לגן, היינו, בקשר לטפול מיוחד באותם רבנות הילדים שעלו ארצה או נולדו בארץ להורים שזה מקרוב באו, כדי לקלוט אתם בצורה מתאימה יותר.

שמענו שלומדים היום בגני הילדים כ-77 אלף ילדים, מ:ם שנתון חובה 55 אלף. פרוש הדבר שהנותרים הם גילאי 4 אולי 3. הרי ידוע כבר והוכח שאותם 9 או 8 חדשים שהילד נמצא בגן, אינם מספיקים כדי להכין אותו הן באופן נפשי והן באופן חברתי ושכלי לבית הספר ולדרישותיו. אני חפצה לשאול מה הוצע לנו לקראת תשי"ט ולשנה הבאה. הרי נעשו הרבה ניסויים נוספים, האם אלה הוכיחו ש-6-8 חדשים נותנים לנו את התוצאות הדרושות?

ישנם עוד דברים כגון דברים אדמיניסטרטיביים, שעמדו עליהם ודרשו אותם והם נתפרסמו בחוזר המנהל הכללי. ענין שעות ההוראה. הוראות למורות וגננות לא לסגור ערב שבת את הגן ב-12 בצהריים, ולעזוב את הילדים, כי אם לעבוד עד שעה 1. ההוראות האלה אינן מתמלאות והמפקחות יודעות על כך והן אינן מוכנות להכנס לריב עם צבור הגננות. האם כל זה ידוע, ואם ידוע מה נעשה. הדבר הוא ללא נשוא. טוב תיקון בלתי אפשרי כיום מפני פחד הרוב. ענין זה של המפקחות נוגע לשורה שלמה של דברים, אילו הן היו הופכות מדריכות, ואילו האדמיניסטרציה הזו היתה אולי בחוליה של אנשים אחרים לגמרי, אז היו עומדים על השעות הקבועות, והיו מסדירים את כל זה.

ועלת החינוך והתרבות
11.11.58

דב.

היו"ר ש. פרסיץ : דברתי כבר על שאלת העובדים בגנים. אינני יודעת מהי ההתעלמות משאלה זו. האם אפשר לקיים גן בלי עובדת נקיון וכו' ? אי אפשר, כפי שאי אפשר לקיים בית-ספר בלעדי שמש, מוכרחים, איפוא, לקבוע תנאים. לא יתכן שיהיו זעזועים בגנים ומו"ם במקומות מסויימים על שעות עבודה ונוהג, ולאן דוקא עם מוסדות החינוך אלא אף עם מועצות פועלים. אין זה דבר בריא וצריך להימנע ממנו. ואם משרד החינוך לא טיפל בזה, מן הראוי שיטפל בזה ויקבע הלכה בעניין.

היתה במת הסברה לפני זמן קצר במסגרת של "האזרח רוצה לעת". אני נתבקשתי לענות שם על שאלות חינוך. הותקפתי קשות בקשר לגנים פרטיים במדינה. איך זה קיימים גנים שאי אפשר כלל לקרוא להם גנים, ואין כל פיקוח עליהם, והם יכולים להיפתח ללא רשיון משרד החינוך, ועושים בילדים מה שעושים, ואפילו במרכזים גדולים, ואין פוצה פה ומצפצף. אנחנו על בעיה זו דברנו באמת כבר עשרות פעמים, ודרשנו את התיקון בנידון. מה שאפשר היה לעשות עם קיומם של גזוז אפשר אולי היה לעשות גם פה. מוכרחים לעשות משהו.

שאלת בתי-ספר יסודיים. אנחנו יודעים שכאן הדברים תלויים בכמה גורמים. קודם כל בילדים. במצבם הגופני והשכלי והחברתי. (ב) בהורים. (ג) בדיוור, במכשירים, בכלי העבודה, בתכנית העבודה ובפיקוח. וכאן חפצה אני להבדיל בין בתי-ספר דתיים ובתי-ספר ממלכתיים, ואיש לא יחשוך בי כי כוונה לי בזה. בכל הביקורים שערכתי קבעתי כי מבחינה אדמיניסטרטיבית, ארגונית, ובתי-הספר הממלכתיים-דתיים המצב גרוע מאשר בבתי-הספר הממלכתיים. אנחנו יודעים שהאדמיניסטרציה במקום תלויה במנהל. אל יראו כולם, ואל יראה ח"כ רפאל פגיעה בזה. במקומות שביקרנו יחד עם ח"כ זוארץ, עשינו זאת בעין אוהבת ובעין של ידיד. ראיתי את הדברים האלה ודברתי עם האנשים העומדים בראש החינוך הדתי, אחד מהם מר גולדשטיין, ולא הסתרתי את הדברים, והוא קבל אותם. יש לזה סיבות והן ברורות. אין מנהלים טובים בכלל, אצלכם עוד פחות. זוהי, איפוא, חולה רעה. מוכרחים לעשות משהו בשטח זה. כיצד לעשות ומה לעשות, זאת אנחנו חפצים לשמוע ממשרד החינוך. באים עלינו ימי חנוכה ופסח, צריכים לקראת זה לצאת באינציטיבה של הכנת קורסים מיוחדים למנהלים. חוץ מזה צריכים למצוא דרך לשחרר מנהלים אלה במשך ימים מסויימים כדי לבקר בבתי ספר מאורגנים ולראות איך עושים את המלאכה הזו שם.

הצעתו של ח"כ קליבנוב הועלתה כמה פעמים לפנינו. השתמשו אמנם במנהלים, אבל המנהלים עובדים. היו ביקורים ושליחויות לנגב אבל לא כדי להוסיב אותם במקומות מסויימים כדי לשפר שם את המצב הקיים.

אשר לתכנית הלימודים. ח"כ סאלבסקי, עד הנה הצלצלים באוזנינו כל הטענות והמעצות בקשר לתכנית הלימודים האחת. במשך השנים קראנו רבות על הטענות והטענות והנחות שהדבר הזה הוא בלתי אפשרי. עכשו שמענו שהועדות ששם סקרו את תוצאות הלימודים לפי תכנית זו, בהתאם לכך מוצעת עכשו תכנית לימודים במקצועות האלה, תכנית חדשה, מותאמת יותר למציאות. אינני יודעת איזו מציאות, אם מותאמת יותר בדבר זה או אחר לתכנית הלימודים, אבל שונה. אני כלשעצמי הייתי רוצה שתהיה תכנית לימודים אחת, אבל במה דברים אמורים? שייעשה הכל כדי לאפשר לילדים האלה ללמוד. פרוש הדבר לימוד סדיר, חינוך קדם בית-ספר מתאים לפיתוחו ולהכשרתו לחינוך בבית-הספר. (ב) בבתי-הספר שעורים בקבוצות קטנות, שעורי עזר מתאימים וכו'. אנחנו יודעים שבשנה זו קויימו בכמה בתי-ספר שעורי עזר, ואנחנו חפצים לדעת מה היו התוצאות, אם זה יעיל. כל זה כעמיד בפנינו בעיות שונות שאנו צריכים לטפל בהן. שמענו שמצאו לנחוץ להיטיב את מצב ההשכלה של חניכי בתי-הספר היסודיים על ידי כך שהוסיפו השנה את התשיעית חינוך. האם הנסיון הזה, שבתקציב הוקצב לו סכום של 500 אלף ל"י, נתן איזה תוצאות? כמה כיתות נפתחו? מדוע לא נפתחו כיתות אחרות? מדוע לא הסכימו ההורים לשלוח את הילדים? ואם הנסיון הזה איננו מורה על דרך אחרת שמוכרחים ללכת בה?

ר.כ.

עוד דבר שלא שמענו עליו אף מילה אחת זהו - החינוך המשלים. הדבר הזה הוא חשוב מאד אם אנחנו נחפוץ לצרף אותו לבית-הספר כחלק חשוב ומשלים, והיה רצוי לדעת מה נעשה בענין זה. כבר דובר על ענין החינוך הקדם חקלאי ולא שמענו מאן על זה. היה רצוי, איפוא לשמוע, וודאי נשמע.

אני חפצה לנגוע במה שהוא שנאמר על ידי כ. סטילנסקי וזוארץ. הזכרים האלה הזכירו לי את אותם ימים רעים בהם היינו נאבקים על ביטול הזרמים. אני זוכרת כי באחת ישיבות הכנסת אמרתי דברים ברורים, אני מתפללת לאותו יום שיהיה בית-ספר ממלכתי אחד. במה דברים אמורים, בזה שכל ילדי ישראל יוכלו למצוא בבית הספר את הבטחון שיסודות היהדות הוקמו לילדים בבית-הספר. כל עוד איננו הבטחון הזה, השאלה נשארת חמורה מאד. יודעת אני כי בשעה שהתחילו לדבר על התודעה היהודית, היה זה צעד קדימה, לאותה מטרה של בית-ספר אחד בלבד. אמר ח"כ זוארץ מדוע לא ייערכו טיולים משותפים וכו'. במציאות אין זה יכול להתבצע בנקל, כי ישנם הבדלים מהותיים בחינוך הילדים בין שני זרמים אלה. בעולם על שיטושי הדת אחראים גורמים אחרים. לזה מחנך הכמר, הכנסייה, בית-הספר מקנה את היסודות. אצלנו הדבר הוא שונה. בית-הספר הדתי מדריך את הילדים גם במצוות המעשיות. בניח שייכלו יחד לטיול, יגיעו לשעת סעודה משותפת, כולם יילכו ליטול ידיים, אלה יברכו, אלה לא יברכו. אנחנו צריכים לחנך את הילדים שאיש יבין ויכבד את רעהו. אומרים הורים - בגיל מבוגר, כן. בגיל ילדות, לא. כי קל יותר לא לקיים מאשר לקיים. הפחד הזה הוא הגורם לכך. אילו יכולנו לנהוג בענינים אלה אחרת, אזי היתה המחיצה הזו נופלת. ואם זה איננו ניתן, לפחות היינו צריכים לדאוג לדבר אחר, שהשכלת המורים המבוגרים תנתן בצורה מתאימה, שלא תהיינה פגיעות וכי הילדים בבתי-ספר ממלכתיים לא יסתכלו על אלה כעל פראים מאחר והם מברכים ברכת המזון. פה יש לשנות את הערכים ואת הגישה, ועל ידי התודעה היהודית שחפצנו לספח, יכולנו להגיע לזה.

שאלתי מפקחים כיצד זה פועל, נאמר לי כי אינם יודעים. הבעיה היא בעיה, אבל אנחנו לא נוכל לפתור אותה על ידי זה שנתבע. זהו פרוצס מעסיק, ואנחנו צריכים לדאוג לכך, לקרב את הלבבות אבל לא בפליאטיבים אלה. אני חפצה לדעת מה נעשה בקשר לבעיה הזו של קרוב לבבות, ואני רואה את התודעה היהודית כדרך לקרוב לבבות רצוי זה.

אשר לחנוך על-יסודי. שאלתם פה מה נעשה בענין זה. כתי נתגבשו אותם השינויים, ונאמר כי באילת זה נעשה כבר, ומדוע רק באילת? אולי זה נתבהר אם תבינו שעל גורל בית-הספר היסודי מחליט היום המתדרות המורים העממיים. מר אביעזר ילין הודיע בכינוס לפני 5 שנים בכפר-ויתקין, כאשר דברו כל אנשי החינוך התיכון כי - היה לא יהיה. אולי נשמע ממשרד החינוך שנסתנו הדברים.

דבר חשוב מאד אשר פוגע קשות במצב התרבותי של כל המדינה זהו, ודאי תופתעו לשמוע, הביקור הבלתי סדיר של הילדים בבתי-הספר. נתבשרנו שיגנה כרססת ומטפלים בענין הזה. היתה לי שיחה עם מר טוביהו שאיננו חשוד בכך שרוצה כי ילדים לא יבקרו בבתי-הספר. תשובתו היתה כי ידוע שהילדים אינם מבקרים בבתי הספר. הייתי חפצה לדעת איך מופעלת הכרססת והביקור הסדיר.

בישיבה שתתקיים כחר נעסוק בהצעות לסדר היום.